

राज्य माहिती आयोग, खंडपीठ नाशिक

सूचना का
अधिकार

पिनेकल मॉल, चौथा मजला, त्र्यंबक नाका सिग्नलजवळ,
जुना आग्रा रोड, नाशिक ४२२ ००२.

Website- www.sic.maharashtra.gov.in

दूरध्वनी क्र. ०२५३-२२३२७६४

ई-मेल - sicnashik@gmail.com

माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ मधील कलम १८ अन्वये दाखल झालेली तक्रार

क्र. रामाआ-नाशिक/तक्रार क्र : २५०/२०२४/नंदुरबार

तक्रारदार	प्रतिवादी
	जन माहिती अधिकारी
श्री. किरण सिताराम शेवाळे, रा. C/O अंकित शेवाळे टॅक्सेशन प्रा.लि. अग्रवाल कॉम्प्लेक्स, बस स्थानकसमोर, मेनरोड, शिरपूर, ता. शिरपूर, जि. धुळे -४२५४०५.	मुख्य व्यवस्थापक, इंदिरा महिला सहकारी बँक लि., श्रीराम टॉवर, नगरपालिकेसमोर, नंदुरबार, ता. जि. नंदुरबार-४२५४१२.

सुनावणी दिनांक १६/०७/२०२५

तक्रारदार यांनी दिनांक १६/०५/२०२४ रोजीच्या अर्जांन्वये राज्य माहिती आयोगाकडे तक्रार अर्ज दाखल केला होता. सदर तक्रार अर्जाच्या अनुषंगाने दिनांक १६/०७/२०२५ रोजी आयोगासमोर आयोजित सुनावणीसाठी विद्यमान जन माहिती अधिकारी उपस्थित होते. तर तक्रारदार व तत्कालीन जन माहिती अधिकारी अनुपस्थित होते.

२) तक्रारदार यांनी आयोगाकडे सादर केलेल्या दिनांक १६/०५/२०२४ रोजीच्या तक्रार अर्जात असे नमूद केले आहे की, “मी किरण सीताराम शेवाळे रा. शिरपूर जि. धुळे चा रहिवासी असून भारताचा ज्येष्ठ नागरिक सह सदरहू बँकेचा सभासद व सेवानिवृत्त शाखाधिकारी आहे. (१) इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार ह्या बँकेचे मुख्य व्यवस्थापक, श्री. बाळकृष्ण वामन वाणी यांचेकडे बँकेसंबंधी माहिती अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये माहिती मागणी केली होती. मात्र आजपावेतो त्यांनी जाणुन बुजून नियम असूनही माहिती दिलेली नाही. (२) माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये दि. १५/१२/२०२३ अन्वये माहिती मागणी करून ही आजपावेतो दिलेली नाही. (३) माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये दि. १५/१२/२०२३ रोजीच्या अन्वये माहिती मागणी करूनही आजपावेतो दिलेली नाही. (४) माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ अन्वये अर्ज दि. ३०/०४/२०२४ अन्वये माहिती मागणी करूनही आजपावेतो दिलेली नाही. सदरहू माहिती माझ्या सेवाकाळा संबंधी असून मला दिलेली नाही. माझे आर्थिक नुकसान होत आहे. तसेच माझा मानसिक छळ केला जात आहे. (५) तिन्हीही अर्जांतील माहिती ही आर्थिक व्यवहारांशी संबंधित असून माहिती देण्याचे हेतुपुरस्कार टाळले आहे जेणेकरून बँकेचे आर्थिक गैरव्यवहार उघडकीस येतील. वरील संदर्भीय विषयान्वयेचे दस्त ह्या तक्रार अर्जासोबत जोडले असून संबंधित अधिकारी श्री. बाळकृष्ण वामन वाणी यांचेवर दंडात्मक व कायदेशीर कार्यवाही करण्यात यावी ही नम्र विनंती.”

३) तक्रारदार यांनी दि. १५/१२/२०२३ रोजीच्या माहिती अर्जांन्वये, जन माहिती अधिकारी यांचेकडे पुढीलप्रमाणे माहिती मागितली होती. “सोबत जोडलेला माझा दि. २४/०८/२०२३ च्या अर्जांतील मुद्दानुसार सविस्तर माहिती मिळावी.” तसेच, दि. १५/१२/२०२३ रोजीच्या माहिती अर्जांन्वये, जन माहिती अधिकारी यांचेकडे पुढीलप्रमाणे माहिती

122

मागितली होती. “सोबत जोडलेला माझा दि. २८/०८/२०२३ च्या अर्जातील मुद्दानुसार सविस्तर माहिती मिळावी.” तक्रारदार यांनी दि. ३०/०८/२०२४ च्या माहिती अर्जान्वये पुढीलप्रमाणे माहिती मागितली होती. “माझा दि. ३०/०८/२०२४ च्या अर्जान्वये मुद्दा क्र. ०५ मधील अ.नं. ०१ ते १३ च्या दस्तांच्या नक्कला मिळणे बाबत.”

४) सुनावणी वेळी उपस्थित जन माहिती अधिकारी यांनी प्रस्तुत प्रकरणी अहवाल सादर केला असून त्यात असे नमूद केले आहे की, “सदर कामी अपीलकार / तक्रारदार श्री किरण सिताराम शेवाळे यांनी दाखल केलेल्या तक्रार अपील क्र. २५०/२०२४ चे बाबतीत मुख्य व्यवस्थापक, इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार, ता.जि. नंदुरबार यांचा सविस्तर अहवाल वजा खुलासा असा आहे की, (१) तक्रारदार यांनी या कार्यालयाकडे दिनांक १५/१२/२०२३ रोजीचे अर्जानुसार बँकेने वैधानिक, अंतर्गत व ईडीपी लेखा परिक्षण केलेल्या लेखा परिक्षकांची माहिती, माहिती अधिकाराचे अधिनियम २००५ अन्वये माहिती मिळणेकामी अर्ज सादर केला होता, सदर अर्ज मुख्य व्यवस्थापक, इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार, ता.जि. नंदुरबारचे कार्यालयाकडे सादर केला होता. सदर अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर मुख्य व्यवस्थापक, इंदिरा महिला सहकारी बँक लि., नंदुरबार यांनी तक्रारदाराचा अर्ज केंद्रिय माहिती अधिकार अधिनियम २००५ चे कलम २ (H) नुसार नागरी सहकारी बँका सार्वजनिक शासकीय प्राधिकरणात येत नाहीत किंवा त्यांना कोणतेही शासकीय अर्थसहाय्य देण्यात येत नाही त्यामुळे माहितीचा अधिकार बँकेला लागू होत नाही, म्हणून सदर माहिती देता नाही सबब आपला अर्ज निकाली काढण्यात येत असल्याचे या कार्यालयीन जा.क्र. ४६/८२१ दि.०३/०१/२०२४ नुसार कळविण्यात आले आहे. (२) त्यानंतर तक्रारदार याने पुन्हा या कार्यालयाकडेस इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार या बँकेच्या विविध तक्रारीबाबत विभागीय सहकारी निबंधक नाशिक यांना दिलेले पत्राबाबत ०१ ते १३ मुद्द्यांबाबत माहिती मिळणेबाबत माहिती अधिकार अधिनियम अंतर्गत दिनांक ३०/८/२०२४ रोजी अर्ज सादर केला होता, सदर अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर मुख्य व्यवस्थापक इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार यांनी तक्रारदाराचा अर्ज केंद्रिय माहिती अधिकार अधिनियम २००५ चे कलम २ (H) नुसार नागरी सहकारी बँका सार्वजनिक शासकीय प्राधिकरणात येत नाहीत किंवा त्यांना कोणतेही शासकीय अर्थसहाय्य देण्यात येत नाही त्यामुळे माहितीचा अधिकार बँकेला लागू होत नाही, म्हणून सदर माहिती देता नाही सबब आपला अर्ज निकाली काढण्यात येत असल्याचे या कार्यालयीन जा.क्र. ४७/३० दि.१०/०५/२०२४ नुसार कळविण्यात आले आहे. सदर निकालाचे विरुद्ध तक्रारदार याने मा. राज्य माहिती आयोग खंडपीठ नाशिक यांचेकडेस प्रस्तुतची तक्रार दाखल केली आहे. (३) सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयाद्वारे वेळोवेळी निर्गमित आदेश, Circular, आणि नियमावली प्रमाणे सहकारी बँका व संस्था आपले कार्य करीत असतात. सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे Circular, नं. अवमि/केमाआ/शासन परिपत्रक अ/२००६ दिनांक ०८/०२/२००६ नुसार माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ कामी खालील प्रमाणे आदेश निर्गमित केलेले आहेत. “त्याचप्रमाणे हेही स्पष्ट करण्यात येते की, सहकारी पतसंस्था आणि नागरी सहकारी बँकांना शासनाकडून कोणतेही वित्तीय सहाय्य प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रितीने देण्यात येत नसल्याने हा कायदा लागू होत नाही.” सहकार आयुक्त यांचे उपरोक्त Circular प्रमाणे तसेच कलम २ (H) तथा ना. सर्वोच्च न्यायालय सो. तथा ना. मुंबई उच्च न्यायालय सो. यांचेकडील विविध न्यायनिवाडे नुसार माहिती अधिकाराचा कायदा हा मुख्य व्यवस्थापक इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. शाखा नंदुरबार बँकेस लागू होत नाही. (४) या कामी मुख्य व्यवस्थापक, इंदिरा महिला सहकारी बँक लि. नंदुरबार तर्फे सविनय सादर की, केंद्रिय माहिती अधिकार २००५ चे कलम २ (H) नुसार नागरी सहकारी बँका सार्वजनिक शासकीय प्राधिकरणात येत नाहीत किंवा त्यांना कोणतेही शासकीय अर्थसहाय्य देण्यात येत नाहीत त्यामुळे माहितीचा अधिकार बँकेला लागू होत नाही. सदर बाबतीत सविनय सादर करतो की, मा. रिझर्व बँक ऑफ इंडिया यांनी देखील स्पष्ट केले आहे की,

12

नागरी सहकारी बँका या केंद्रिय माहिती अधिकार २००५ अंतर्गत येत नाही सबब बँकेस सदर कायदा लागू होत नाही, सबब तक्रारदार मागत असलेली माहिती त्यास देण्याचा कोणताही प्रश्न उद्भवत नाही. या कामी सविनय सादर की, रिझर्व बँक ऑफ इंडिया यांनी स्पष्ट केले आहे की, नागरी सहकारी बँका या त्या त्या राज्याच्या नागरी सहकारी अधिनियम अन्वये अथवा आंतरराज्य नागरी सहकारी अधिनियमान्वये संबंधीत राज्यात किंवा आंतरराज्य अस्तीत्वात आलेल्या असून कोणत्याही पार्लमेंटरी स्टॅट्युट अन्वये अस्तीत्वात आलेल्या नाहीत, करीता नागरी सहकारी बँका पब्लीक अँथॉरीटी नसल्याने या केंद्रिय माहिती अधिकार अधिनियम २००५ मध्ये त्यांचा समावेश नाही. माहिती अधिकार अधिनियम चे कलम २ (H) यांत नमूद केले प्रमाणे -

The Sect. 2(h) of the Act species the institutions as Public Authorities for which RTI Act is applicable. As per the Section the private Sector and co-operative sector banks are not covered by the RTI Act and hence they are not supposed to provide information under the said Act.

The Co-operative Banks are established under Co-operative Act of the respective States or Multi-State Cooperative Societies Act and not under any parliamentary Statute. Therefore they are not public authority as defined by the Act.

संबंधीत बाबतीत ना. सर्वोच्च न्यायालय सो. यांचे खालील खटले संदर्भासाठी सादर करीत आहोत.

- 1) Madhanam Primary Agricultural v. State Information Commr. 2024 SCC On Line Mad 1826, Dt. 06-06-2024.
- 2) Sanjay Majoor Kamgar Sahakari Sanstha Buldana & Anr. Vs. State Information Commissioner, Amravati Division & ors.
- 3) Dr. Panjabrao Deshmukh Urban Co-Operative Bank Ltd. Amravati Vs. State Information Commissioner Vidarbha Region 2009 (3) Mh.L.J. 264 (2017) 4, Mah. L.J.J. 364 (Writ petition No. 5666 of 2007 decided on 13 Jan.2009)

तरी वरील सर्व बाबींचा विचार करता नागरी सहकारी बँकांना माहिती अधिकार अधिनियम २००५ हा कायदा लागू होत नसल्याने व त्यांचा त्यात समावेश नसल्याने व नागरी सहकारी बँका सार्वजनिक शासकीय प्राधिकरणात येत नसल्याने तक्रारदाराने दाखल केलेला अर्जानुसार माहिती पुरविण्यात आलेली नाही व तक्रारदाराचे अर्ज वरील तरतुदीनुसार निकाली काढणेत आले आहे. सबब सुनावणी कामी हा खुलासा मान्य व्हावा ही नम्र विनंती.

५) सुनावणीदरम्यान सादर केलेला युक्तिवाद व प्रस्तुत नस्तीवरील उपलब्ध कागदपत्रे विचारात घेता असे दिसून आले की, तक्रारदार त्यांच्या तक्रार अर्जासोबत उच्च न्यायालयाच्या केस संदर्भातील कागदपत्रे सादर केली आहेत मात्र ती कागदपत्रे कोणत्या केस संदर्भातील आहेत याचा नेमका बोध झालेला नाही. तसेच, तक्रारदार यांनी मागणी केलेली माहिती विस्तृत व व्यापक स्वरूपाची असून माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५ अंतर्गत कलम ७(९) नुसार देय ठरत नाही तक्रारदार हे प्रत्यक्ष सुनावणीस अनुपस्थित असून, सुनावणीपूर्वी कोणताही लेखी युक्तिवाद त्यांनी आयोगास सादर केलेला नाही त्यामुळे त्यांनी मागणी केलेल्या माहितीमध्ये त्यांना कोणत्याही प्रकारचे स्वारस्य नसल्याचे दिसून येते. त्यामुळे सदरची तक्रार पुढील चौकशीयोग्य नाही.

सबब, प्रस्तुत प्रकरणी आयोग खालीलप्रमाणे आदेश पारीत करीत आहेत.

आदेश

प्रस्तुत तक्रार क्र. २५०/२०२४/नंदुरबार निकाली काढण्यात येत आहे.

(भुपेंद्र गुरव)

राज्य माहिती आयुक्त,
खंडपीठ नाशिक.

जावक क्र २०४

01 JAN 2026